

jí okamžitě, jak z obratu »násilí násilím« výslovně vysvítá; ve druhém případě jest omezena pouze určitou lhůtou.

Posléze obsahuje § 63 les. z. podobné ustanovení o pouštění dobytka do cizích lesů; podobně jako § 1322 o. o. z. i zákony o škodách zvěří a honbou způsobených mají některé předpisy, na základě jichž poškozený může užiti svépomoci, aby odvrátil od sebe škodu. (Viz čl. Lesy a Škody zvěří a honbou způsobené.)

B. Právo trestní viz čl. Obrana nutná a Nouze.

IV. Svěpomoc v právu mezinárodním.

Také v mezinárodním právu rozeznáváme mezi defensivní a agresivní svěpomocí. Ona podle své povahy směřuje jediné k odvrácení nebezpečí a k zabezpečení se proti dalším ujmám, tato k dosažení úplného dosti učinění. Aby se dosáhlo těchto účelů, nevyklučuje se dokonce ani naprosto zničení nepřítelů, ačkoli to právem nesmí se považovati za okamžitý přímý cíl. Existence dostatečného důvodu ku svěpomoci a šetření náležitých mezí, které jsou účelem vytčeny, rozhoduje spolu o oprávněnosti svěpomoci. Mezinárodní pravidla porušují se však svěpomocí, když kromě případu přímého nebezpečí ihned se sáhne k tomuto poslednímu prostředku, aniž se zkusily prostředky po dobrém, aniž se přednesl a náležitě odůvodnil domnělý nárok; neboť ospravedlniti lze svěpomoc jen jakožto prostředek z nouze (Hefter, str. 194).

Svědci (v civ. řízení sporném) (§§ 320—350 civ. ř. s.).

I. Pojem.

Svědky nazýváme osoby, které na základě vlastního pozorování mají před soudem o jednotlivých skutečnostech vypovídati. Od znalců liší se tím, že tito musí míti způsobilost zvláštní, kdežto svědkem může býti z pravidla každý, kdo není zákonem vyloučen a kdo jest vůbec s to, aby o nějaké skutečnosti — o tom, co se stalo — na základě vlastního pozorování soudu podal zprávu.

II. Rozdělení.

Již z vylíčeného pojmu svědka plyne, že svědky ve smyslu civilního řízení jsou toliko ty osoby, které svoje svědectví skládají před soudem a nikoli mimosoudně. V širším smyslu slova lze ovšem mluvit o svědcích soudních a mimosoudních; ke svědkům mimosoudním se zejména čítají svědkové obřadní, jichž jest třeba ku platnosti některých listin, a svědkové totožnosti.

Dle staršího procesního práva dělili se soudní svědkové ve způsobilé a nezpůsobilé nebo nehodné (zavržitelné) (*testes inhabiles*), kteří nebyli vůbec k svědectví připuštěni, a dále ve svědky nevadné a vadné resp. podezřelé (*testes suspecti*); výpověď těchto posledních nečinila protívou k svědkům klassickým plný důkaz. Ohledně nezpůsobilých svědků činěn pak dále rozdíl mezi relativně a absolutně nezpůsobilými, dle toho, zda-li důvod nezpůsobilosti byl všeobecný či vztahoval-li se toliko na určitý proces.

Avšak toto rozdělení uvedením zásady volného uvažování prostředků průvodních do nového soudního řádu pozbylo z největší části základu. Zásady o průvodní moci svědecké výpovědi v civilní rozepři souhlasí potud se zásadami řádu trestního, že soudce přihlížející ku veškerým okolnostem a provedeným důkazům má volně posouditi, zdali a pokud svědek věrohodnosti zasluhuje. Zvláštním druhem svědků moderního procesního práva

civilního jsou svědkové znalečtí, kteří jsou zároveň svědky i znalci; jsou to osoby, které se přibírají jako svědkové ku průkazu minulých skutečností nebo stavů, k jichž pozorování jest zapotřebí zvláštních odborných vědomostí.

III. Nepřípustnost svědectví.

Jako svědkové nesmí býti slyšeni:

a) osoby, které nejsou schopny svá pozorování sdělit nebo které v době, na kterou se má jejich výpověď vztahovati, byly neschopny vnímatí skutek, který má býti dokázán;

b) duchovní o tom, co jim ve zpovědi nebo jinak pod pečeti duchovní úřední mlčelivosti bylo svěřeno;

c) státní úředníci, když by svou výpovědí porušili své povinné úřední tajemství, pokud povinnosti tajemství zachovati nejsou sprostěni svými představenými (§ 320 civ. ř. s.).

IV. Odepření svědectví.

1. Všeobecné zásady: Při stanovení kruhu osob, které jako svědkové nesmí býti slyšeny, jakož i při vytčení důvodů, které svědka opravňují k odepření výpovědi nebo zodpovězení jednotlivých otázek, přidržel se nový soudní řád v podstatě příslušných předpisů dřívějšího řízení bagatelního; doplnil je však ve smyslu ochrany tajemství znaleckého a obchodního, za kterážto doplnění průmyslové kruhy opětovně žádaly a pro něž též mluví důvody, slušnosti a obmezil naproti tomu vůči řízení bagatelnímu v souhlase s cizozemskými zákony procesními a s dřívějšími osnovami civilního soudního řádu případy, kde svědecká výpověď pro majetkoprávní újmu může býti odepřena, v tom směru, že tento důvod vyloučení se nevztahuje na výpovědi o okolnostech, které se týkají majetkových záležitostí manželským anebo rodinným poměrem podmíněných, a konečně též ne na výpovědi o narozeních, sňatcích nebo úmrtích nejbližších příbuzných svědkových. Odepření svědectví (oprávněné) nemá též způsobovati svědkovi žádných obětí; proto byl i v řízení před sborovými soudy sprostěn povinnosti při jednání o odepření svědectví dáti se zastupovati advokátem (§ 324 c. ř. s.; srv. motivy k vlád. osnově).

2. Výpověď smí býti svědkem odepřena:

a) o otázkách, jichž zodpovězení by svědku neb osobě, s kterou svědek v pokolení přímém anebo v pokolení pobočném až do druhého stupně jest spřízněn nebo sešvakřen, nebo se kterou jest spojen adopcí, dále jeho pěstounům anebo schovancům, jakož i jeho poručíkovi nebo poručenci bylo k hanbě nebo přivedilo nebezpečství stíhání trestním soudem;

b) o otázkách, jichž zodpovězení svědku nebo některé z osob pod a) jmenovaných by způsobilo bezprostřední majetkovou újmu;

c) o skutečnostech, o kterých svědek by nemohl vypovídati, leč by porušil jemu uloženou státem uznanou povinnost mlčelivosti, pokud jí platně nebyl sprostěn;

d) o tom, co svědkovi v jeho vlastnosti jako advokátu od jeho strany bylo svěřeno. Ustanovení toto se opírá o § 9 odst. 2 adv. ř., kterýž poukazuje k tomu, že má civilní řád soudní ustanoviti, pokud advokát ve příčině toho, co mu v jeho vlastnosti jako zástupci bylo svěřeno, od povinnosti svědecké jest osvobozen. Z tohoto důvodu muselo býti v civ. ř. s. pozitivní ustanovení vytknuto.

V. Řízení při odepření svědecké výpovědi (§§ 323—326 c. ř. s.).

1. Svědek, jenž chce výpověď docela nebo o jednotlivých otázkách odepřít, má uvést důvody odepření ústně nebo písemně před rokem k jeho výslechu ustanoveným anebo při tomto roku a, byly-li by popírány, má je osvědčiti. V prvním případě budiž takovéto přednesení svědkovo oznámeno stranám a to pokud možno, ještě před rokem k výslechu ustanoveným.

2. Zda-li toto odepření jest ůvodné, o tom rozhoduje, bylo-li předneseno před soudem rozhodujícím, usnesením soud tento, jinak však dotyčný soudce z příkazu činný nebo dožádaný. Před rozhodnutím může soud slyšeti strany.

3. Prohlásil-li svědek svoje odepření písemně nebo do soudního protokolu, budiž při rozhodování přihlíženo k jeho přednesení i tenkrát, když se nedostavil k roku k jeho výslechu ustanovenému.

4. Jestliže bylo svědectví odepřeno bez udání důvodů, nebo setrvá-li svědek na svém odporu i tenkrát, když odpor jeho byl uznán za bezdůvodný, nebo odepírá-li konečně vykonati žádanou přísahu svědeckou, může býti svědek exekucí směřující k vymožení určitého činu z úřední moci donucen k výpovědi peněžitými pokutami nebo vazbou. Permanentní výbor komise sněmovny poslanecké a společná konference odchýlkou od vládního návrhu učinily závislým použití těchto trestů od uvážení soudu, poněvadž by zajisté nebylo vhodné a účelno soudce v tom směru vázati, že by každého svědka svědectví odpírajícího bez dalšího byl nucen pokutami nebo vazbou k výpovědi donucovati, jelikož lze si mysliti případy, kde jest přiměřenější od toho upustiti.

5. O tom, zda-li a pokud bezdůvodné odpírání výpovědi, odpírání svědecké přísahy nebo donucovací prostředky proti svědku zavedené působí na postup řízení ve věci hlavní, usnází se soud rozhodující: Soudce k příkazu nebo dožádání činný má tudíž procesní soud vždy bez prodlení o těchto okolnostech zpravit. Rozhodnutí soudu rozhodujícího může se státi bez předchozího ústního jednání.

6. Kdykoliv odpírání jest bezdůvodné, ručí svědek oběma stranám za škodu způsobenou jim zmařením nebo průtahem provedení důkazu; zejména jest též povinen nahraditi všechny náklady jeho odpíráním způsobené; bylo-li odpírání svědkovo svévolné, budiž mu kromě toho uložen trest pro svévoli.

VI. Provádění důkazu (§§ 327—346 c. ř. s.).

1. Všeobecné zásady: Provedení svědeckého důkazu v civilním řádě soudním uspořádáno bylo dle zásad zavedených již v právu rakouském jednak trestním řádem jednak zákonem o řízení bagatelním, a mnohé z těchto zásad se vyskytují již v novelle k civilnímu soudnímu řádu z r. 1874. Dle těchto zásad musí býti předsevzaty veškeré ku slyšení svědka potřebné úkony tedy i předvolání jeho z moci úřední. Z obsahu předvolání má svědek ihned poznati předmět svého výslechu, což má ten účel, aby svědku bylo umožněno informovati se o tom, o čem mu bude před soudem vypovídati a tak aby bylo zabezpečeno co nejúplnější a nejsprávnější jeho svědectví.

Požadavek související s řádným konáním spravedlnosti, aby totiž svědek v určitý čas k soudu se dostavil, nesmí ovšem se přičítati jiným

veřejným zájmům, podobně jako v řízení trestním. Zejména musí býti postaráno o to, aby služba svědkova dostavením se jeho k soudu nebyla rušena. To platí nejen o službě vojenské a službě vojensky organisované, nýbrž vůbec o všech veřejných poměrech služebních. Nelze dále dopustiti, aby obtíží spojených s vyhledáním svědka nebo závad vzniklých tím, že svědek k soudu se nedostaví nebo výpověď odepře, bylo zneužíváno ku protahování sporu. Z toho důvodu musí býti dána soudu moc, aby k návrhu druhé strany po případě mohl stanoviti lhůtu ku provedení důkazu; nebyl-li by důkaz ve stanovené lhůtě proveden, může pak druhá strana bez ohledu na něho v rozepři pokračovati. Rovněž může strana důkaz provádějící, pokud jest s to, překážky v cestu se jí stavící odstraniti a tak provedení důkazu umožniti.

Ve příčině vlastního výsledku svědka bylo se v podstatě přidrženo zásad posud platných, jež požadavkům vypátrání pravdy jsou úplně přiměřeny. Aby byly, pokud možno, zbytečné přísahy zamezeny, bylo dovoleno přísahu svědka, od něhož dle předběžných otázek nelze očekávati hodnověrné nebo vůbec závažné výpovědi, odložití a po případě od ní úplně upustiti. To se doporučuje zejména tenkrát, když svědek maje dle zákona právo výpověď odepřítí přece chce svědčiti. Byl-li svědek vyslýchán před soudem rozhodujícím a nabyli-li tento soud na základě předběžných otázek přesvědčení, že svědek nic závažného neví, může soud sám od svého průvodního usnesení ustoupiti a od výsledku svědka upustiti (srv. motivy ku vl. osn.).

Zvláštní pravidla o provádění důkazu svědky:

1. Výslech svědků:

a) Soud má podle volného uvážení pečlivě oceniti všechny okolnosti, které působí na nepředpojatost svědkovu a na hodnověrnost jeho výpovědi.

b) Svědecký důkaz může býti proveden soudcem z rozkazu nebo k dožádání činným:

a) když výslech svědka na místě samém přispěti by mohl k vyšetření pravdy;

β) když by provedení důkazu před rozhodujícím soudem bylo spojeno se značnými obtížemi;

γ) když by výslech svědkův před rozhodujícím soudem vyžadoval nepoměrně značného nákladu vzhledem ku náhradě příslušející svědku za promeškaný čas a k výdajům na cestu a na pobyt v místě výsledku, které mu nahraditi sluší; nehledíc k tomu může však svědek přes to k výsledku před rozhodujícím soudem býti povolán, když některá strana prohlásí ochotu bez nároku na náhradu zapraviti náklad s tím spojený, pokud převyšuje náklady na provedení důkazu soudcem dožádaným;

δ) když jest tu překážka, pro kterou svědek se nemůže před rozhodující soud dostaviti.

c) Svědek, který pro nemoc, neduživost nebo z jiných příčin nemůže opustiti svůj byt, aby byl vyslechnut, nebo který dle platných předpisů není povinen, aby pro vydání svědecké výpovědi v občanských právních záležitostech se dostavil do soudní budovy, vyslechnut budiž ve svém bytě.

d) Členové císařského domu jako svědci vyslechnuti budtež ve svém bytě nejvyšším dvorním maršálkem anebo mimo Vídeň předsedou krajského nebo zemského soudu svého místa pobytu.

2. Vzetí svědků v přísahu:

a) Svědek budiž vzat do přísahy před svým výslechem. Do přísahy nesmí býti vzati

α) svědkové, kteří pro křivé svědectví nebo pro křivou přísahu byli odsouzeni;

β) nebo kteří v čase výslechu nedokonalí ještě čtrnáctého roku svého věku;

γ) osoby, které pro nevyspělost rozumu nebo pro mdlý rozum nemají dostatečné představy o podstatě a významu přísahy; a konečně

δ) nemusí soud vzítí svědka do přísahy, když obě strany od toho upustí.

β) Bezdůvodné odpírání přísahy má v zápětí tytéž následky jako bezdůvodné odpírání výpovědi.

c) K vysvětlení o osobních poměrech svědkových, o tom, zda-li smí býti vyslechnut nebo vzat do přísahy a o okolnosti, zda-li výpověď jeho může přispěti k objasnění stavu věci, mohou se svědkovi, nežli se vezme do přísahy, klásti příslušné otázky; na základě tohoto dotazování soud, vyslechnuv strany, se může usnésti, že od výslechu svědka má býti upuštěno, nebo si může vyhraditi rozhodnutí o vzetí svědka do přísahy teprve po jeho výslechu.

d) Soudce z rozkazu nebo k dožádání činný musí svědka v každém případě vyslechnouti; avšak rozhodnutí o vzetí svědka do přísahy může odložit až po vykonaném výslechu nebo vyhraditi je soudu rozhodujícímu.

e) Nevzdá-li se svědek odpovědi k otázkám, ku kterým by byl podle § 321 č. 1 a 2 c. ř. s. oprávněn odpověď odepřítí, může si rovněž rozhodující soud nebo soudce z příkazu nebo k dožádání činný, jenž výslech řídí, vyhraditi rozhodnutí o vykonání přísahy teprve po vykonaném výslechu svědka.

f) Ve všech případech, kde teprve po slyšení svědků má býti rozhodnuto o tom, zda-li mají býti vzati pod přísahu, budiž svědkovi před výslechem připomenuta povinnost udati pravdu, svatost a důležitost vyhrazené přísahy, jakož i trestní následky křivé výpovědi.

g) Po vykonané výpovědi může vzhledem k její nezávažnosti nebo nepatrné hodnověrnosti soud rozhodující nebo soudce z rozkazu nebo k dožádání činný, jenž výslech řídí, vyřknouti, že od vzetí svědka pod přísahu se upouští.

h) Jestliže výslech byl konán soudcem z rozkazu nebo k dožádání činným, může soud rozhodující naříditi, když byla došla výpověď nepřisežná, aby svědek dodatečně byl vzat pod přísahu.

i) Svědkům před jich výslechem budiž oznámeno, ku kterým otázkám výpověď svědkem může býti odepřena.

j) Svědkové buďtež vyslýcháni jednotlivě za nepřítomnosti svědků, kteří později mají býti vyslýcháni.

k) Výslech počíná se tím, že soudce se táže svědka na jméno, stáří, náboženství, zaměstnání a bydliště; je-li toho třeba, budiž svědek tázán i na takové okolnosti, které se týkají jeho hodnověrnosti v příslušné věci, zejména na jeho vztahy ke stranám.

3. Dotazování se svědka:

a) Při výslechu má předseda nebo soudce z rozkazu nebo k dožádání činný, jenž výslech řídí, klásti svědku přiměřené otázky o těch skutcích,

jichž důkaz jeho výpovědi má být podán, jakož i k vypátrání důvodu, na něm vědění svědkovo se zakládá.

b) Kromě předsedy mohou, děje-li se výslech svědka před soudem rozhodujícím, též ostatní členové senátu a rovněž i strany skrze předsedu nebo soudce výslech řídicího svědkovi klásti otázky.

c) Při osobách, které podle platných předpisů nejsou povinny k vydání svědectví v občanských právních záležitostech do soudní budovy se dostavití, budiž dotazovací právo stran vykonáno včasným sdělením písemných otázek soudci, jemuž výslech jest přikázán.

d) Byla-li by příslušnost některé otázky popírána nebo má-li předseda za to, že některá otázka jako nepřiměřená má být odmítnuta, rozhoduje o tom k návrhu senát. Toto rozhodnutí přísluší také soudci z rozkazu nebo k dožádání činnému; avšak platí v této případnosti toliko za prozatímné a může být změněno soudem rozhodujícím.

e) Shledá-li rozhodující soud, že otázka při výslechu před soudcem z rozkazu nebo k dožádání činným učiněná byla nepřípustná, může vysloviti, že v dalším průběhu řízení nemá být hleděno k odpovědi, jež na tuto otázku byla dána.

4. Protokolování svědecké výpovědi:

a) Podstatný obsah a, pokud by toho bylo třeba, i slovné znění výpovědi svědkovy budiž zapsáno do protokolu o roku vedeného.

b) Byl-li svědek slyšen při ústním jednání, má se státi tento zápis v jednacím protokole.

c) Zápis budiž svědku a stranám při výslechu přítomným k nahlédnutí předložen anebo k žádosti přečten.

d) V protokole budiž poznamenáno, zda-li svědek před svým výslechem nebo po svém výslechu byl do přísahy vzat, zda-li od jeho vzetí do přísahy bylo upuštěno, nebo zda-li rozhodnutí bylo vyhrazeno soudu rozhodujícímu, zda-li a které strany byly při výslechu přítomny, a konečně, zda-li a jaké námitky od stran anebo svědka proti protokolu byly činěny (§ 343 c. ř. s.).

5. Opětný výslech svědka:

a) Rozhodující soud k návrhu nebo z úřední moci může naříditi opětný výslech svědkův, a to zejména tenkrát, když odepření výpovědi neb odepření odpovědi k jednotlivým otázkám, které soudce z rozkazu nebo k dožádání činný uznal za oprávněné, pokládá za nepřípustné, když svědkové nebyli řádně neb úplně vyslechnuti, nebo když svědkové sami pokládají za potřebné své výpovědi doplniti neb opraviti.

b) Při opětném nebo dodatečném výslechu může být nařízeno, že svědek na místě opětné přísahy má dotvrditi správnost své výpovědi odvoláním se ku přísaze dříve vykonané (§ 349 c. ř. s.).

c) Svědkové, jichž výpovědi se od sebe odchyľují, mohou sobě v oči býti postaveni (konfrontováni, § 339 posl. odst. c. ř. s.).

6. Vzdání se svědka: Strana může se vzdáti svědka, kterého navrhla. Odpůrce však může žádati, aby svědek, jestliže se již dostavil k výslechu, přes toto vzdání se byl vyslechnut, anebo aby se ve výslechu snad již započatém pokračovalo (§ 345 c. ř. s.). Vzdání se svědka nebylo co do času vůbec omezeno, poněvadž odpůrce, ať se vzdání stalo kdykoli, může výpovědi svědkem již učiněné jako důkazu použiti, nebo nebyl-li svědek ještě vyslechnut, v čas nyní důkaz tímto svědkem nabídnouti.

Z důvodů prospěšnosti bylo odpůrci strany vzdavší se svědka dovoleno za výslech svědka k soudu již se dostavivšího žádati.

VII. Svědečné.

1. Každý svědek má nárok na náhradu nutných nákladů, které mu byly způsobeny cestou na místo výslechu, pobytem tam i cestou zpáteční.

2. Svědek může žádati náhrady za promeškaný čas jen tenkrát, když mu tímto promeškáním byla způsobena citelná újma na jeho denním výdělku.

3. Svědek má činiti nárok na náhradu ve 24 hodinách po svém výslechu, jinak nároku toho pozbude.

4. K žádosti svědkově může předseda nebo soudce z rozkazu nebo k dožádání činný naříditi, aby svědkovi dána byla dostatečná záloha k uhrazení nákladů na cestu k soudu (§ 346 c. ř. s.).

5. Svědkům budiž dana náhrada dle poplatkové sazby. Ustanovení náhrady, jakož i opatření potřebná pro její výplatu přísluší úředníkům procesního nebo dožádaného soudu, jimž tato práce jest svěřena.

6. Strany mohou nahlédnouti do vyměření náhrady; jak strany tak i svědek může žádati ve třech dnech po vykonaném vyměření za rozhodnutí soudu. Návrh tento může býti učiněn ústně a soud o něm rozhoduje bez předchozího ústního jednání, avšak před rozhodnutím o něm může vyslechnouti svědka, strany nebo jednu z nich. Toto rozhodnutí nelze opravným prostředkem bráti v odpor (§ 347 c. ř. s.).

VIII. Následky nedostavení se svědka:

1. Svědku řádně předvolanému, který k roku pro výslech určenému bez dostatečné omluvy se nedostavil, má rozhodující soud nebo soudce z rozkazu nebo k dožádání činný usnesením uložit povinnost k náhradě všech nákladů jeho nedostavením se způsobených; kromě toho budiž svědek znova předvolán a zároveň mu uložen trest pořádkový.

2. Jestliže by se svědek opětně nedostavil, budiž mu trest pořádkový v mezích zákonné výměry zdvojnásoben a budiž nařízeno nucené jeho předvedení. Jestliže by svědek nedostavení se dodatečně s dostatek omluvil, buďtež pořádkové tresty svědku uložené opět zdviženy; kromě toho může mu býti náhrada nákladů, která mu byla uložena, zcela nebo z části prominuta.

3. Neuposlechne-li předvolání osoba vojenská, má se soudce provádění důkazu řídící za účelem potrestání a předvedení svědka obrátiti k jeho představenému.

Neposlušný svědek ručí kromě toho za všechnu škodu, kterou stranám způsobil tím, že zmařil nebo protáhl provedení důkazu, pokud to jemu sluší přičítati (§ 333 c. ř. s.).

IX. Opravné prostředky.

Proti rozhodnutí o oprávněnosti odepření výpovědi, výkonu přísahy nebo zodpovězení jednotlivých otázek, proti usnesení, že má býti následkem § 337 c. ř. s. upuštěno od výslechu svědka, jakož i proti usnesením a opatřením ve smyslu §§ 339—332 c. ř. s. při výslechu učiněným, není samostatného opravného prostředku. Vůbec opravným prostředkem nemohou býti brána v odpor rozhodnutí rozhodujícího soudu o pokračování v řízení, když svědek odpírá výpověď nebo vykonání přísahy, jakož i o po-

kračování v řízení v případnostech §§ 342 a 335 c. ř. s. usnesení, jimiž předvolání svědka nebo jeho předvedení se nařizuje, nebo stanoví se lhůta ke složení zálohy na náhradu svědku příslušící (§ 332 c. ř. s.), usnesení, jimiž přikazuje se, by svědku byla dána záloha (§ 346 c. ř. s.), jakož i usnesení o vzetí svědka do přísahy učiněná (§ 349 c. ř. s.).

X. Svědci znalečtí.

Ustanovení o svědeckém důkazu platí v plné míře též o svědeckých znaleckých (§ 350 c. ř. s.).

Svědci (v řízení správním).

I. Výslech svědků se vyskytuje téměř ve všech odvětvích správního řízení; správní úřadové používají při svých šetřeních vedle jiných prostředků též výslechu svědků k tomu cíli, aby si tak zjednali potřebný základ pro rozhodnutí o udělení nových oprávnění, o právní existenci a objemu domnělých oprávnění a o rozepřích, které se mezi jednotlivými stranami ve příčině výkonu jich práv vyskytují. Svědkové mají tudíž i v řízení správním též úkol jako v řízení soudním sloužice ku zjištění skutkové povahy, aby pak bylo možno posouditi, zda-li v konkrétním případě vzhledem k tomu, co bylo svědky jakož i jinými prostředky průvodními — zejména znalci — zjištěno, lze užiti určitých zákonných ustanovení. Výslech svědků se vyskytuje na př. v řízení o právu vodním zejména v těch případech, kde se jedná o propůjčení vodních práv poživacích jakož i o povolení staveb k užívání, svádění neb odvádění vod, a vodní úřad musí zavésti řízení vyzývací (viz čl. Řízení vyzývací v právu vodním). Kdežto znalci dle ustanovení zem. zák. vod. (§ 84 vod. zák. zem. pro král. České) z úřední moci mají býti přibráni, mohou svědkové z pravidla toliko k návrhu stran býti připuštěni a slyšeni. Totéž platí o řízení před úřady horními (srv. zejména §§ 21 až 27 instrukce pro horní úřady revírní), a rovněž o komisionelním šetření při zařizování živnostenských provozováren. Svědkové buďtež dále k návrhu stran a interestů slyšeni, nejedná-li se o otázky odborné a technické, nýbrž o zjištění jednotlivých okolností skutkových pro posouzení přípustnosti živnostenské provozovárny důležitých. V právu lesním bývají svědkové vyslýcháni za účelem průkazu četných závažných okolností, zejména při otázce ohledně dalšího trvání lesních služebností, při sporných lesních právech poživacích atd.

II. Při vykonávání trestní pravomoci úřady správními mají svědkové tutéž úlohu a totéž postavení jako v řízení před soudy trestními; i tu platí v podstatě zásada volného uvažování prostředků průvodních a sluší i v trestním řízení správním potud hleděti k vůdčím zásadám řádu trestního, pokud zvláštní předpisy něco jiného neustanovují; to platí zejména o odepření svědecké výpovědi se strany blízkých příbuzných, o výslechu svědků nezpůsobilých a pod.

Sporna jest otázka, zda-li mohou politické úřady též vzíti svědka v přísahu. Dekret dv. kanc. ze dne 30. března 1828 pro Halič, X. sv. č. 149 konstatuje, že politické úřady svědka mohou vzíti pod přísahu. Naproti tomu d. dv. kanc. ze dne 5. června 1835 č. 13866 vydaný k zemským vládám v Dalmacii, Terstu, Innomostí a Lublani prohlásil, že přísaha při výpovědích a prohlášeních učiněných v jednání před úřady politickými místa nemá (srv. Peyrer, Österr. Wasserrecht, str. 649). Tomuto názoru odpovídá též nynější praxe a zákonodárství nejnovější doby.